C/2024/1574

5.3.2024.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Globalna bitka ponuda – od kineske inicijative ‚Jedan pojas, jedan put' do strategije EU-a Global Gateway: vizija europskog organiziranog civilnog društva"

(samoinicijativno mišljenje)

(C/2024/1574)

Izvjestitelj: **Stefano PALMIERI**

Odluka Plenarne skupštine:	25.1.2023.
Pravna osnova:	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
	(samoinicijativno mišljenje)
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za vanjske odnose
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	16.11.2023.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	14.12.2023.
Plenarno zasjedanje br.:	583
Rezultat glasanja	
(za/protiv/suzdržani):	187/0/3

1. Zaključci i preporuke

1.1. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) pozdravlja odluku EU-a o promicanju načela otvorene strateške autonomije Unije, kojim se s pomoću uspješnih infrastrukturnih projekata nastoji ulagati u širenje demokratskih vrijednosti, visokih standarda, dobrog upravljanja i transparentnosti. EGSO pozdravlja činjenicu da je u tu svrhu krajem 2021. pokrenuta strategija Global Gateway.

1.2. EGSO uviđa da su se neki akteri, prije svega Kina i Sjedinjene Američke Države, pokrenuli brže od Europske unije, kojoj djelomično na naplatu dolazi loša koordinacija na središnjoj razini i posljedične poteškoće u promicanju jedinstvene i konkurentne investicijske politike.

1.3. EGSO smatra da će strategija Global Gateway omogućiti jačanje gospodarskih i političkih veza s partnerskim zemljama EU-a, čime će se osigurati poštovanje europskih demokratskih i socijalnih načela, a EU-u istodobno omogućiti uspješno natjecanje u izgradnji infrastrukture na globalnoj razini.

1.4. EGSO naglašava da je izuzetno važno da se programi ulaganja u okviru strategije Global Gateway temelje na procjeni učinka, koja bi trebala uzeti u obzir aspekte od strateške geopolitičke važnosti, ali i osigurati demokratsko sudjelovanje u razvojnim inicijativama u partnerskim zemljama te zajamčiti gospodarsku, socijalnu i okolišnu održivost projekata.

1.5. EGSO napominje da se zbog uključivosti strategije Global Gateway državama članicama EU-a omogućuje promicanje infrastrukturnih i investicijskih inicijativa u zemljama koje nisu članice EU-a, a koje su uključene u strategiju Global Gateway, i to bez prethodne procjene učinka i izravnog nadzora europskih institucija ako nisu zatražena sredstva EU-a. EGSO u tom kontekstu izražava veliku zabrinutost da bi u strategiju Global Gateway mogli biti uvršteni projekti koji ne zadovoljavaju visoke standarde kvalitete, kao što su standardi utvrđeni u aktima EU-a kojima se uređuju postupci za procjenu socijalnih i okolišnih učinaka.

1.6. EGSO ustraje na potrebi da nadležna europska tijela pruže detaljne informacije o projektima strategije Global Gateway i omoguće potpun pristup tim projektima i uključenim akterima.

1.7. EGSO predlaže uspostavu jedinstvene kontaktne točke u predstavništvima EU-a kako bi se promicala ulaganja privatnog sektora i uključili svi gospodarski i socijalni akteri na regionalnoj i lokalnoj razini.

1.8. EGSO naglašava da su priroda inicijative „Jedan pojas, jedan put” i kriteriji za uvrštavanje projekata na njezin službeni popis i dalje vrlo nejasni. Stoga je ključno da Narodna Republika Kina (NR Kina) pruži točne i ažurirane informacije o programima ulaganja u okviru te inicijative kako bi ona bila transparentnija i jasnija.

1.9. EGSO izražava žaljenje zbog nedostatka stvarne uključenosti lokalnih europskih aktera, kao što su organizacije civilnog društva i socijalni partneri, u cijeli proces razvoja, praćenja, evaluacije i provedbe projekata pokrenutih u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put” u EU-u. EGSO bi u tom pogledu želio imati aktivniju ulogu u ključnim fazama postupka donošenja odluka o razvojnim projektima povezanima s tom inicijativom i strategijom Global Gateway.

1.10. EGSO smatra da je nedostatak koordinacije između infrastrukturnih programa EU-a i NR Kine doveo do nedosljednosti u infrastrukturi za povezivost i ukazuje na rizik da bi ulaganja u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put” mogla ugroziti vlasništvo nad strateškom infrastrukturom država članica EU-a.

1.11. EGSO izražava zabrinutost zbog nedostatka koordinacije u pristupanju država članica EU-a inicijativi „Jedan pojas, jedan put” i rizika za konkurentnost EU-a, kao i zbog radničkih prava, pranja novca, zaduženosti i ekoloških pitanja povezanih s kineskim ulaganjima u projekte inicijative „Jedan pojas, jedan put”.

1.12. EGSO smatra da je nužno poboljšati koordinaciju između institucija EU-a i država članica u vezi s inicijativom „Jedan pojas, jedan put” kako bi se izbjegla fragmentacija odnosa s NR Kinom koja bi naštetila EU-u u cjelini. Bitno je zajedničko djelovanje država članica EU-a prema Kini i promicanje jasne komunikacije između institucija EU-a i NR Kine.

1.13. EGSO naglašava da projekti inicijative „Jedan pojas, jedan put” i strategije Global Gateway moraju poštovati niz načela i ciljeva, uključujući usklađenost s vrijednostima EU-a i provedbu detaljnih procjena učinka kako bi se osigurala njihova prikladnost.

1.14. EGSO smatra će se za **projekte u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put”** koji se provode na teritoriju 27 država članica EU-a ili izvan njega, ali uz sudjelovanje gospodarskih subjekata iz država članica EU-a (kao korisnika, dobavljača ili donatora), i za **projekte u okviru strategije Global Gateway** morati provesti **procjena gospodarskog, financijskog, socijalnog, okolišnog i pravnog učinka** kojom se dokazuje njihova prikladnost i usklađenost s vrijednostima EU-a te s načelima i ciljevima navedenima u točki 5.1.1.

2. **Uvod**

2.1. Posljednjih se godina povećao globalni investicijski raskorak između zemalja s visokim dohotkom i zemalja sa srednjim dohotkom, prvenstveno zbog posljedica višestruke krize prouzročene pandemijom, ruskom invazijom na Ukrajinu i izraelsko-palestinskim sukobom.

2.1.1. Taj nedostatak financijskih sredstava nema samo štetan učinak na globalnu povezanost, nego je i prilika za velike globalne aktere da na globalnoj sceni svoje područje geopolitičkog utjecaja prošire na područja u kojima infrastrukturna politika danas čini srž te politike.

2.2. Tijekom posljednjeg desetljeća neke su zemlje počele provoditi strategiju u kojoj kombiniraju meku silu i politički utjecaj zahvaljujući velikim programima ulaganja usmjerenima na partnerske zemlje, kao što su inicijativa „Jedan pojas, jedan put” koju je NR Kina pokrenula 2013., Partnerstvo SAD-a za globalnu infrastrukturu i ulaganja, inicijativa „Clean Green” Ujedinjene Kraljevine, japansko Partnerstvo za kvalitetnu infrastrukturu i Gospodarski koridor između Indije, Bliskog istoka i Europe (IMEC).

2.3. I Europska unija je u prosincu 2021. pokrenula vlastitu strategiju pod nazivom Global Gateway kako bi podržala globalnu povezivost i odgovorila na inicijativu „Jedan pojas, jedan put”, kojom je u posljednjih deset godina u više navrata narušeno jedinstvo EU-a.

2.3.1. Barem do 2019. godine 27 država članica EU-a nije imalo jedinstvenu politiku u odnosu na inicijativu „Jedan pojas, jedan put” u pogledu:

— **zajedničke vizije te inicijative**, ima li se u vidu činjenica da je 18 država članica bez međusobne koordinacije potpisalo memorandume o razumijevanju s Kinom ([1]), a da se 20 država članica pridružilo Azijskoj infrastrukturnoj investicijskoj banci (AIIB) ([2]), glavnom financijskom instrumentu inicijative „Jedan pojas, jedan put", bez prethodnog dogovora s institucijama EU-a,

— **njezinih potencijalnih učinaka u kontekstu politike susjedstva** (primjerice, učinaka udruživanja zemalja u formatu 14 + 1 s 9 država članica EU-a ([3]), posebno s Balkana) **i u već uspostavljenim programima EU-a** kao što je transeuropska prometna mreža (TEN-T).

2.4. Strategija EU-a u odnosu na inicijativu „Jedan pojas, jedan put" znatno se promijenila 2019. godine. U Zajedničkoj komunikaciji Europske komisije i visoke predstavnice za vanjske poslove i sigurnosnu politiku pod naslovom „EU i Kina – strateški pregled" ([4]) potvrđuje se konačni prelazak s vizije Kine kao „**strateškog partnera**" na diferencirani okvir u kojem se Kina definira kao „**partner za suradnju, partner u pregovorima, konkurent na tržištu i sistemski suparnik**". To je bila prekretnica u odnosima EU-a i Kine jer se ta zemlja u svakom pogledu počinje doživljavati prvenstveno kao sistemski suparnik, a to znači da sve više gubi ulogu partnera. U Komunikaciji su utvrđena tri cilja: i. produbljivanje suradnje s Kinom radi promicanja zajedničkih interesa na globalnoj razini; ii. zalaganje za veću ravnotežu i reciprocitet u gospodarskom odnosu; iii. jačanje domaćih politika i industrijske baze EU-a. Utvrđeno je deset provedbenih mjera na temelju novog **jedinstvenog pristupa koji bi trebalo usvojiti svih 27 država članica EU-a**. Tim dokumentom EU zahtijeva da njegova politika „**jedinstvene Kine**" bude s kineske strane popraćena politikom „**jedinstvene Europe**" bez ikakvih podjela unutar EU-a.

2.5. Navedena promjena u pristupu EU-a dodatno je učvršćena u razdoblju 2020. – 2022. zbog posljedica krize prouzročene pandemijom bolesti COVID-19 (prekid lanaca opskrbe robom i uslugama, ovisnost o opskrbi strateškim proizvodima itd.), teške ruske agresije na Ukrajinu (energetska ovisnost, inflacija, stagnacija, tokovi ukrajinskih izbjeglica) i niza politika koje provodi NR Kina (protumjere zbog sankcija EU-a u vezi s ljudskim pravima, trgovinske mjere protiv jedinstvenog tržišta i kontroverzno stajalište Kine o ratu u Ukrajini).

2.6. U tom je kontekstu EU u zaključcima Vijeća od 29. ožujka 2022. podupro **načelo otvorene strateške autonomije Europske unije** u cilju primjene načela kojim potvrđuje obvezu preuzetu na sastanku na vrhu u Versaillesu 10. i 11. ožujka 2022. da će „preuzeti veću odgovornost za sigurnost Unije i poduzeti daljnje odlučne korake prema izgradnji europske suverenosti, smanjenju njezinih ovisnosti i osmišljavanju novog modela rasta i ulaganja za 2030." i ostvariti „svoju gospodarsku i financijsku autonomiju, ustrajući pritom u otvorenosti, konkurentnosti i globalnoj suradnji s partnerima sličnih stavova, te od toga ostvarivati potencijalne koristi".

2.7. Prema zaključcima Vijeća i strategija Global Gateway trebala bi pridonijeti postizanju otvorene strateške autonomije EU-a „**promicanjem demokratskih vrijednosti, visokih standarda, dobrog upravljanja i transparentnosti**", kao i „**upotrebi eura u financijskim tokovima povezanima s razvojem**".

2.8 EGSO kao predstavnik europskih organizacija civilnog društva smatra da je s obzirom na nedavne geopolitičke događaje potrebno provesti pažljivu ocjenu strategije Global Gateway i inicijative „Jedan pojas, jedan put".

3. **Strategija Europske unije Global Gateway**

3.1. EU se u okviru strategije Global Gateway obvezuje da će u razdoblju od 2021. do 2027. mobilizirati ulaganja u iznosu do 300 milijardi eura za poboljšanje digitalne, energetske i prometne infrastrukture te jačanje sustava zdravstvene zaštite, kao i obrazovnih i istraživačkih sustava u cijelom svijetu.

3.2. Nedostatak ulaganja u povezivost može EU-u otežati oporavak od trenutačne krize i smanjiti pripravnost za buduće hitne situacije (primjerice, u slučaju višestruke krize). Osim toga, nedostatak infrastrukture ograničava gospodarski potencijal povezanosti EU-a, Azije i drugih regija.

([1]) Austrija, Bugarska, Cipar, Češka, Estonija, Grčka, Hrvatska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Malta, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija.

([2]) Austrija, Belgija, Cipar, Danska, Finska, Francuska, Grčka, Hrvatska, Irska, Italija, Luksemburg, Mađarska, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Španjolska, Švedska.

([3]) Bugarska, Češka, Grčka, Estonija, Hrvatska, Latvija, Litva, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Slovačka i Slovenija zajedno s Albanijom, Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom, Sjevernom Makedonijom i Srbijom.

([4]) JOIN/2019/5 final

3.3. Strategija Global Gateway osmišljena je s višestrukim ciljevima:

(a) otvoriti nova tržišta za robu i usluge iz EU-a;

(b) ponuditi valjanu alternativu konkurentnim razvojnim modelima kao što je inicijativa „Jedan pojas, jedan put”;

(c) olakšati postizanje ciljeva dekarbonizacije u svijetu, koji su u središtu europskog zelenog plana;

(d) poduprijeti stvarno prihvaćanje i širenje standarda ljudskih i radničkih prava te sigurnosnih, tehničkih i trgovinskih standarda Unije kao globalnih standarda i tako ojačati ambicije Europe u postizanju otvorene strateške autonomije.

3.4. Strategija Global Gateway dobila je 2022. godine velik impuls zahvaljujući nizu važnih regionalnih investicijskih paketa koji su s njom povezani: paket ulaganja Afrika-Europa iz veljače 2022., kojim se planira mobilizirati do 150 milijardi eura ulaganja (11 strateških prometnih koridora za lakšu mobilnost i trgovinu u Africi i između Afrike i Europe, mjere za razvoj i jačanje regionalnih i kontinentalnih lanaca vrijednosti radi optimizacije kontinentalnog područja slobodne trgovine u Africi i izgradnja mosta na rijeci Cross na graničnom prijelazu Mfum-Ekok između Kameruna i Nigerije, kojim će se poboljšati povezanost Gospodarske zajednice zapadnoafričkih država i Gospodarske zajednice srednjoafričkih država); paket ulaganja u okviru strategije Global Gateway za regiju država ASEAN-a u vrijednosti od 10 milijardi eura te inicijativa Tim Europa za održivu povezivost, kojom se povezuju EU i ASEAN.

3.4.1. Također u veljači 2022. najavljen je dodatni paket regionalnih ulaganja za područje zapadnog Balkana. Europska komisija obvezala se uložiti 3,2 milijarde eura za potporu 21 projektu u prometnom, digitalnom i energetskom sektoru te sektoru okolišne održivosti. Plan će pomoći u premošćivanju razvojnog jaza između EU-a i navedene regije te u podupiranju gospodarskog oporavka nakon pandemije ([5]).

3.5. Do kraja 2022., godinu dana nakon pokretanja strategije Global Gateway, EU je izdvojio više od 9 milijardi eura bespovratnih sredstava za ključna ulaganja u Africi, Latinskoj Americi, na Karibima i Pacifiku. EU je odobrio i financijska jamstva u iznosu od dodatnih 6,05 milijardi eura za potporu 40 programa ulaganja u supsaharskoj Africi, Latinskoj Americi i azijsko-pacifičkoj regiji, za koje se očekuje da će generirati više od 50 milijardi eura ulaganja u ključne sektore. Osim toga, sporazumom potpisanim u svibnju 2022. između EFOR-a plus i EIB-a dano je jamstvo u iznosu od 26,7 milijardi eura za državne zajmove u područjima kao što su čista energija i zelena infrastruktura. U tom su okviru već odobrena 34 projekta s ulaganjima u vrijednosti od 7,4 milijarde eura. Naposljetku, kad je riječ o zapadnom Balkanu i jugoistočnim susjednim zemljama, Europska unija i europske financijske institucije dosad su mobilizirale 14 milijardi eura od 77 milijardi eura planiranih do 2027. godine ([6]).

3.6. Jedan od glavnih projekata ([7]) u okviru strategije Global Gateway, kojem su države članice EU-a dale najveći prioritet za 2023. i početak 2024. godine, jest stvaranje bilateralnih partnerstava sa zemljama bogatima resursima, posebno u supsaharskoj Africi, Latinskoj Americi i na Karibima, kako bi se tim regijama pomoglo u poticanju ulaganja duž lanaca vrijednosti kritičnih sirovina. Partnerske zemlje zatim će dobiti potporu za razvoj regionalnih lanaca vrijednosti, čime će diversificirati svoja gospodarstva i stvoriti lokalne dodane vrijednosti.

3.7. *Ocjena strategije Global Gateway*

3.7.1. EGSO pozdravlja pokretanje strategije Global Gateway i nada se da će ona pridonijeti uspostavi otvorene strateške autonomije EU-a. EGSO smatra da će na taj način biti moguće ojačati gospodarske i političke veze s partnerskim zemljama i pritom osigurati poštovanje vlastitih demokratskih i socijalnih načela te omogućiti EU-u učinkovito natjecanje, prvenstveno s Kinom i SAD-om, u izgradnji infrastrukture na svjetskoj razini.

3.7.2. U trenutačnom kontekstu EGSO smatra da Global Gateway može preuzeti ulogu političkog, gospodarskog i sigurnosnog stabilizacijskog instrumenta za zemlje koje graniče s Unijom, jačajući pritom europski geopolitički položaj u rješavanju temeljnih uzroka migracija u Europu i ublažavanju političkih, ekonomskih, društvenih i okolišnih rizika.

([5]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1362.
([6]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7656.
([7]) https://www.politico.eu/article/eu-sets-outs-projects-to-make-global-gateway-visible-on-the-ground/.

3.7.3. Iako prepoznaje da je ta strategija prilika za poboljšanje učinkovitosti i usklađenosti politika ulaganja i povezivosti EU-a, EGSO sumnja u stvarnu mogućnost mobilizacije potrebnih sredstava ([8]). Nije jasno koliko će se obećanih ulaganja zaista realizirati. Gotovo polovinu od 300 milijardi eura koje Europska komisija namjerava mobilizirati trebao bi dati privatni sektor. U prosincu 2022., godinu dana nakon službenog pokretanja strategije, čini se da je sudjelovanje privatnog sektora i dalje neznatno ili tek u fazi definiranja ([9]).

3.7.4. EGSO smatra da bi strategija Global Gateway, koja je uglavnom usmjerena na ograničavanje rizika od dužničkog opterećenja za partnerske zemlje, mogla pružiti pouzdaniju priliku za razvoj globalne infrastrukture od drugih alternativa kao što je inicijativa „Jedan pojas, jedan put”. Model financiranja EU-a kombinacija je bespovratnih sredstava, povlaštenih zajmova i jamstava za poticanje ulaganja privatnog sektora, dok je inicijativa „Jedan pojas, jedan put” uglavnom usmjerena na zajmove. Da bi strategija Global Gateway bila konkurentna investicijskim inicijativama trećih strana, EGSO naglašava da je važno povećati pristupačnost administrativnih postupaka za dodjelu sredstava i pobrinuti se za to da se postupci povezani s potrebnim procjenama gospodarskog, socijalnog i ekološkog učinka provode u kratkom i adekvatnom roku kako bi oni za uključene aktere bili doista učinkoviti i djelotvorni.

3.7.5. EGSO smatra da bi strategijom Global Gateway trebalo osigurati bolju stratešku koordinaciju između sredstava EU-a i sredstava koje na raspolaganje stavlja 27 država članica. Dosad takve koordinacije uopće nije bilo, a trebala bi je organizirati i provoditi Unija u skladu s utvrđenim strateškim ciljevima EU-a ([10]).

3.7.5.1. EGSO izražava žaljenje zbog toga što za prvi sastanak Odbora za Global Gateway 11. prosinca 2022. nije pruženo dovoljno kvantitativnih ni kvalitativnih informacija (npr. o sastavu Odbora).

3.8. EGSO je spreman organizirati redovite sastanke Odbora za Global Gateway i organizacija civilnog društva i socijalnih partnera kako bi se osigurao stalan protok informacija prema lokalnim dionicima zainteresiranima za strategiju te kako bi se ocijenila i istaknula strateška priroda strategije Global Gateway.

3.8.1. EGSO ponavlja da se programi ulaganja u okviru strategije Global Gateway moraju temeljiti na procjeni učinka u kojoj se ističu ne samo strateški geopolitički elementi, nego i osigurati demokratska odgovornost za razvojne inicijative u partnerskim zemljama te gospodarska, socijalna i okolišna održivost projekata. EGSO ističe da je, iako projekti ulaganja koje financira EIB moraju podlijegati procjeni gospodarskog, socijalnog i ekološkog učinka i njegovu praćenju, postoje rezerve u vezi s investicijskim projektima koji se financiraju iz drugih fondova EU-a zbog nejasnoća u pogledu načina procjene učinka, praćenja i provedbe mjera svakog pojedinačnog projekta.

3.8.1.1. Dodatna zadrška povezana je i s činjenicom da iznimno uključiva priroda inicijative Global Gateway može omogućiti državama članicama EU-a da promiču jednostrano ili bilateralno financirane infrastrukturne i investicijske projekte bez izravnog nadzora europskih institucija ako nisu zatražena sredstva EU-a. EGSO stoga izražava zabrinutost da bi u strategiju mogli biti uključeni projekti koji nisu u skladu s gospodarskim, socijalnim i ekološkim standardima EU-a i tako izbjeći odgovarajuću procjenu gospodarskog, socijalnog i ekološkog učinka.

3.8.1.2. EGSO stoga smatra da je za svaki projekt potrebno provesti procjenu učinka kojom bi se poštovala njegova demokratska odgovornost i financijska održivost, kako za EU, tako i za dotične države članice, i tako osigurao doprinos:

— ublažavanju klimatskih promjena,

— zaštiti okoliša,

— jačanju ljudskih i radničkih prava,

— konkurentnosti EU-a.

3.9. EGSO smatra da bi, kako bi se potvrdila potrebna transparentnost strategije Global Gateway, svi njezini projekti trebali biti registrirani na njezinu portalu sa svim potrebnim informacijama o investicijskim projektima, uključujući procjenu njihova gospodarskog, socijalnog i ekološkog učinka, te o državnim i nedržavnim akterima koji sudjeluju u projektima.

([8]) https://www.europarl.europa.eu/thinktank/hr/document/EPRS_BRI(2023)739296.
([9]) https://foreignpolicy.com/2023/01/10/europe-china-eu-global-gateway-bri-economic-development/.
([10]) https://www.bruegel.org/blog-post/global-gateway-real-step-towards-stronger-europe-world.

3.9.1. Iako EGSO pozdravlja uspostavu portala za partnerstva Tima Europa povezanog sa strategijom Global Gateway, smatra da postoji potencijal za poboljšanje njegove provedbe.

3.10. EGSO smatra da institucije EU-a i države članice moraju osigurati učinkovito informiranje i komunikaciju o mogućnostima koje strategija Global Gateway može pružiti regionalnim i lokalnim državnim i nedržavnim akterima tako što bi se u predstavništvima EU-a uspostavila jedinstvena kontaktna točka i time olakšala ulaganja privatnog sektora iz EU-a i uključivanje svih potencijalnih javnih i privatnih gospodarskih i socijalnih aktera.

4. **Inicijativa „Jedan pojas, jedan put”**

4.1. Od 2013. u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put” u cijelom je svijetu dodijeljeno oko 962 milijarde USD za izgradnju infrastrukture (573 milijarde) i za nefinancijska ulaganja (389 milijardi) ([11]).

4.2. Proklamirani ciljevi inicijative „Jedan pojas, jedan put” uključuju koordinaciju razvojnih strategija i bolje povezivanje zemalja sudionica izgradnjom infrastrukture, kao što su željeznice, autoceste, luke i cjevovodi, te promicanjem trgovine, financijskih razmjena i razmjena među osobama. Inicijativa „Jedan pojas, jedan put” obuhvaća više od 200 dokumenata o suradnji, potpisanih sa 151 zemljom i 32 međunarodne organizacije.

4.3. Inicijativa „Jedan pojas, jedan put” kroz razvoj infrastrukture u inozemstvu ima sljedeće ciljeve:

(a) podupirati izvoz (17,1 % BDP-a u 2022.) i osigurati apsorpciju prekomjerne kineske proizvodnje koju nije apsorbirala domaća potražnja u sektorima kao što su željezo i čelik, aluminij, cement, ugljen, staklo i papir;

(b) osigurati zapadnim regijama (udaljenima od pomorskih prometnih veza kao što su Yunnan i Xinjiang) bolji pristup komunikacijskim rutama i međunarodnoj trgovini izgradnjom prometne infrastrukture u središnjoj i jugoistočnoj Aziji;

(c) povećati globalni utjecaj Kine i osporiti – putem Azijske infrastrukturne investicijske banke – dominantnu ulogu institucija kao što su Svjetska banka i Azijska razvojna banka u cilju provedbe sveobuhvatne reforme sustava;

(d) promicanjem kineske trgovine i ulaganja u inozemstvu, inicijativa „Jedan pojas, jedan put” može biti važan alat za poticanje uloge kineske valute juan renminbi kao međunarodne valute;

(e) izgradnja nove logističke infrastrukture mogla bi Kini omogućiti da dio svoje opskrbe energijom dobije kanalima alternativnima ruti koja ide kroz Malajski prolaz, kroz koji prema procjenama prolazi 80 % kineskog uvoza sirove nafte.

4.4. Posljednjih godina inicijativa bilježi pad u broju novih projekata i vrijednosti potpisanih ugovora. Kina je 2022. sklopila 5 514 novih ugovora (743 manje nego 2021.) u vrijednosti od 130 milijardi USD (- 3,3 %) ([12]). Taj je pad vjerojatno povezan s čimbenicima kao što su veći oprez kineskih nositelja projekata i ulagača u pogledu izvedivosti i povrata ulaganja te manja spremnost partnerskih zemalja na nova zaduživanja za financiranje projekata povezanih s inicijativom.

4.4.1. Nekoliko partnerskih zemalja utvrdilo je građevinske nedostatke u infrastrukturi financiranoj u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put”, što dovodi u pitanje kvalitetu projekata predviđenih inicijativom ([13]). Istodobno su neki projekti obustavljeni ili otkazani zbog problema povezanih s prekomjernom zaduženošću, previsokim cijenama i korupcijom ([14]). Osim toga, provedba nekih projekata znatno je pridonijela financijskoj nestabilnosti nekih partnerskih zemalja. U slučaju Crne Gore, u kojoj 25 % javnog duga drži Kina, dugovi nastali radi financiranja infrastrukturnih projekata povezanih s tom inicijativom često se smatraju uzrokom neodrživosti državnog duga te zemlje ([15]).

4.4.2. Inicijativa je bila predmet kritika zbog nedostatka transparentnosti u pogledu ekoloških standarda projekata ([16]). Osim toga, kineska poduzeća uključena u njihovu provedbu često su davala prednost kineskoj radnoj snazi (zaobilazeći nacionalne propise o radnom pravu te zdravlju i sigurnosti na radu) pred lokalnom radnom snagom, zbog čega partnerske zemlje nisu mogle projekte iskoristiti za zapošljavanje dijela vlastite radne snage ni ostvarivanje koristi od prijenosa vještina.

([11]) https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/.
([12]) http://fec.mofcom.gov.cn/article/fwydyl/tjsj/202302/20230203384457.shtml.
([13]) https://www.wsj.com/amp/articles/china-global-mega-projects-infrastructure-falling-apart-11674166180.
([14]) https://www.businessinsider.com/china-spends-twice-us-but-belt-road-initiative-losing-steam-2021-9?r=US&IR=T.
([15]) https://thediplomat.com/2020/09/will-montenegros-new-government-bring-a-new-china-strategy/.
([16]) https://www.iai.it/en/pubblicazioni/how-green-chinas-belt-and-road-initiative.

4.4.3. Na trećem Forumu za međunarodnu suradnju u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put”, održanom u listopadu 2023., ponovljeno je da je inicijativa, unatoč promjenama, i dalje ključna za globalnu strategiju NR Kine. Inicijativa će se idućih godina fokusirati na osam ključnih ciljeva za promicanje visokokvalitetnog rasta ([17]). To su: i. širenje brze željezničke pruge između Kine i Europe; ii. sudjelovanje u transkaspijskom koridoru; iii. nove trgovinske zone u okviru inicijative; iv. veći pristup stranim ulaganjima; v. financiranje inovativnih projekata; vi. održivi razvoj; vii. obrazovanje i kulturna i znanstvena razmjena; viii. promicanje integriteta i jačanje institucija inicijative.

4.4.3.1. Osim toga, na Forumu je ponovno potvrđena predanost Kine većem otvaranju tržišta za strana poduzeća i obećano više od 100 milijardi USD za nova financijska sredstva za gospodarstva u usponu, pri čemu je poseban naglasak stavljen na kineske razvojne banke i Fond za Put svile, čime je suradnja jug – jug istaknuta kao sredstvo za jačanje veza sa zemljama u razvoju i za stvaranje protuteže zapadnom utjecaju ([18]).

4.5. *Ocjena inicijative „Jedan pojas, jedan put”*

4.5.1. Iako je prošlo deset godina od pokretanja inicijative „Jedan pojas, jedan put”, EGSO smatra da priroda inicijative i, posljedično, kriteriji za uvrštavanje projekata na službeni popis projekata inicijative nisu dovoljno jasni. EGSO stoga smatra da bi NR Kina radi transparentnosti i jasnoće trebala pružiti precizne i ažurirane informacije o programima ulaganja povezanima s tom inicijativom.

4.5.2. EGSO izražava žaljenje zbog toga što je pokretanje te inicijative, kako unutar EU-a tako i u njemu susjednim zemljama, dovelo do nedostatka koordinacije među infrastrukturnim programima EU-a i Kine, što je pak prouzročilo nedosljednosti u infrastrukturi za povezivost. EGSO također ističe da bi ulaganja u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put” mogla ugroziti vlasništvo nad strateškom nacionalnom infrastrukturom država članica EU-a.

4.5.3. EGSO ističe potpun nedostatak reciprociteta u gospodarskim odnosima između EU-a i NR Kine na štetu poduzeća iz EU-a.

4.5.4. EGSO je duboko zabrinut da bi potpisivanje memoranduma o razumijevanju od strane pojedinačnih država članica EU-a, bez ikakve koordinacije s europskim institucijama, moglo ugroziti jedinstvo EU-a. Isto tako, ponavlja da okvir za suradnju u formatu 14 + 1, u kojem sudjeluje čak devet država članica EU-a, može proizvesti određene rizike za koheziju EU-a.

4.5.5. EGSO smatra da bi projekti inicijative „Jedan pojas, jedan put” bez detaljne evaluacije mogli naštetiti dugoročnoj konkurentnosti EU-a zbog prisilnog prijenosa tehnologije u Kinu.

4.5.6. EGSO izražava žaljenje zbog toga što kineska poduzeća koja ulažu u projekte inicijative „Jedan pojas, jedan put” na području EU-a ne jamče poštovanje socijalnih i radničkih prava.

4.5.7. EGSO napominje da postoji rizik da će kineska ulaganja u projekte inicijative, s obzirom na to da nisu u skladu s financijskim propisima EU-a, organiziranom kriminalu omogućiti pranje novca.

4.5.8. EGSO ističe zabrinjavajuću pojavu prekomjernog zaduživanja u zemljama izvan EU-a i gubitak strateških jamstava koji iz toga proizlazi. To se dogodilo u zemljama izvan EU-a kao što su Pakistan, Tadžikistan, Kirgistan, Šri Lanka i Maldivi te Crnoj Gori – jednoj od zemalja kandidatkinja za članstvo u EU-u.

4.5.9. EGSO izražava žaljenje zbog toga što kineska poduzeća uključena u programe inicijative „Jedan pojas, jedan put” ne poštuju ekološke standarde EU-a i nastavljaju financirati i provoditi projekte koji nisu u skladu s europskim zelenim planom.

4.5.10. EGSO priznaje da je inicijativa „Jedan pojas, jedan put” samo popunila prostor koji je, krivnjom EU-a i njegovih država članica, u razdoblju 2010. – 2019. ostao prazan zbog njihova podcjenjivanja situacije. Iako je Europska unija još 2007. u strategiji za središnju Aziju utvrdila strateške prioritete povezivanja prometnih i energetskih mreža, tek je inicijativom „Jedan pojas, jedan put” znatna količina ulaganja usmjerena na to i na druga područja (Balkan, sredozemne i atlantske luke, Afriku, jugoistočnu Aziju itd.). U tom su kontekstu ulaganja kineskih društava sigurno poboljšala međusobnu infrastrukturnu povezanost tih područja i strateški važnih intermodalnih čvorova.

([17]) https://www.chinadaily.com.cn/a/202310/18/WS652f416ca31090682a5e92d2.html.
([18]) http://www.beltandroadforum.org/english/.

4.5.11. EGSO napominje da je EU projekte inicijative financirao izravno (npr. Pelješki most u Hrvatskoj) ili neizravno (putem Europske banke za obnovu i razvoj, Europske investicijske banke i Europskog investicijskog fonda), a da pritom nije osigurao potrebnu koordinaciju ili barem poštovanje okolišnih, socijalnih i drugih standarda ([19]).

4.5.12. EGSO smatra da je u vezi s inicijativom „Jedan pojas, jedan put" potreban okvir za bolju koordinaciju između institucija EU-a i 27 država članica. Nije poželjno da se odnosi s Kinom provode kroz 27 bilateralnih odnosa ili da ih uređuju pojedinačni memorandumi o razumijevanju ili okviri za suradnju, kao u formatu 14 + 1. U tom kontekstu postojeći odnosi snaga između 27 država članica EU-a mogu u konačnici dovesti do toga da se prednost daje određenim državama, ali općenito pogoduju samo Kini i predstavljaju sistemski rizik za EU u cjelini. Stoga je ključno osigurati zajedničko djelovanje država članica EU-a prema Kini i promicati jasnu komunikaciju između institucija EU-a i NR Kine.

4.5.13. EGSO je duboko zabrinut, iz perspektive zaštite okoliša i sigurnosti, zbog namjere NR Kine da se u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put" koristi arktičkom rutom, tj. sjevernomorskom rutom, čime bi se prorijedio pomorski promet kroz Malajski prolaz.

4.5.14. EGSO izražava žaljenje zbog toga što inicijativa „Jedan pojas, jedan put" ne predviđa stvarno sudjelovanje lokalnih aktera (organizacija civilnog društva i socijalnih partnera) u osmišljavanju projekata, njihovu praćenju, evaluaciji i provedbi jer se time propušta važna prilika za dijeljenje tih projekata s glavnim lokalnim akterima kojima su oni prije svega namijenjeni.

5. **Za zajednički pristup strategiji EU-a Global Gateway i inicijativi „Jedan pojas, jedan put"**

5.1. EGSO se nada da će se što prije stvoriti uvjeti kako bi se strategija Global Gateway, inicijativa „Jedan pojas, jedan put" i Partnerstvo SAD-a za globalnu infrastrukturu i ulaganja mogli međusobno nadopunjavati, što bi bio znak popuštanja napetosti u globalnim odnosima.

5.1.1. EGSO smatra da **projekti u okviru inicijative „Jedan pojas, jedan put" koji se provode na teritoriju 27 država članica EU-a ili izvan njega, ali uz sudjelovanje gospodarskih subjekata iz država članica EU-a** (kao korisnika, dobavljača ili donatora), **kao i projekti u okviru strategije Global Gateway moraju:**

— **promicati sljedeća načela:**

  — mir i sigurnost,

  — vrijednosti EU-a sadržane u Ugovorima,

  — ljudska prava sadržana u Općoj deklaraciji Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima (1948.),

  — odredbe Povelje Europske unije o temeljnim pravima ([20]),

  — usklađenost s temeljnim konvencijama MOR-a. NR Kina ratificirala je šest od devet temeljnih konvencija. Još nije ratificirala Konvenciju o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje iz 1948. (br. 87), Konvenciju o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje iz 1949. (br. 98) i Konvenciju o promicanju okvira za sigurnost i zdravlje na radnome mjestu iz 2006. (br. 187),

— **osigurati ostvarivanje sljedećih ciljeva:**

  — ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda,

  — usporedne zelene i digitalne tranzicije,

  — europskog stupa socijalnih prava,

  — otvorene strateške autonomije EU-a,

  — europskog vlasništva nad strateškom infrastrukturom i proizvodnjom EU-a,

  — konkurentnosti EU-a,

  — ravnopravnih uvjeta i poštenog tržišnog natjecanja,

  — borbe protiv utaje poreza i pranja novca.

([19]) Europski revizorski sud (2020.), „Odgovor EU-a na kinesku strategiju ulaganja pod državnom kontrolom". Pregled br. 3.
([20]) SL C 326, 26.10.2012., str. 391.

To znači da će se na temelju tih načela i ciljeva za projekte iz inicijative „Jedan pojas, jedan put” i strategije Global Gateway morati provesti procjena gospodarskog, financijskog, socijalnog, okolišnog i pravnog učinka kojom se dokazuje njihova prikladnost i usklađenost s vrijednostima EU-a te s načelima i ciljevima utvrđenima u ovoj točki.

5.1.1.1. Procjenu učinka morat će, u razumnom roku, provesti:

— **u slučaju inicijative „Jedan pojas, jedan put”, zajednički EU i države članice uključene u projekt iz te inicijative,**

— **u slučaju strategije Global Gateway, EU i zemlje izvan EU-a uključene u projekt iz te strategije;**

prije nego što se dopusti pokretanje tih projekata na području EU-a ili uključivanje gospodarskih subjekata iz EU-a (za inicijativu „Jedan pojas, jedan put”) odnosno prije njihove provedbe u državama koje nisu članice EU-a u (za strategiju Global Gateway).

5.2. EGSO izražava spremnost na suradnju i traži mogućnost da organizira redovite sastanke u okviru okruglog stola EU-a i Kine kako bi s predstavnicima organizacija civilnog društva i socijalnim partnerima raspravljao o inicijativi „Jedan pojas, jedan put” i strategiji Global Gateway radi utvrđivanja mogućnosti i nedostataka tih dvaju programa i eventualnim rješenjima.

Bruxelles, 14. prosinca 2023.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Oliver RÖPKE